

Exploring the effectiveness of acceptance and commitment therapy on social anxiety of female high school students in Kashan city

*Azam Golestani-Fard¹, Sedigheh Rezaei Dehnavi²

Author Address

1. MA, Department of Psychology, Najaf Abad Branch, Islamic Azad University, Najaf Abad, Iran;

2. Najaf Abad Branch, Islamic Azad University, Payame Noor University.

*Corresponding Author Address: Department of Psychology, Najaf Abad Branch, Islamic Azad University, Najaf Abad, Iran.

Email: agolestani1000@gmail.com

Received: 2017 January 16; Accepted: 2017 June 6

Abstract

Background & Objective: Social or performance situations where the individual is exposed to possible scrutiny from others (American Psychiatric Association, 2013). It is recognized as a prevalent, complex, and disabling disorder that, if left untreated, is unremitting. Adolescents with SAD show impairments in academic performance and general mental health. These difficulties are often compounded by a high degree of comorbidity with other mental disorders. Negative outcomes of this disorder are higher and more pervasive in adolescents than in children and adults. Given the high prevalence and impairment associated with this disorder, a number of psychotherapies have been attempted to improve the understanding and treatment of SAD. ACT is part of the third wave of cognitive behavioral therapy (CBT), and focuses on the context and function of the psychological phenomena which has evolved from experimental work regarding the influence of language on behavior and is, in part, informed by Relational Frame Theory. ACT is a trans-diagnostic therapeutic approach that conceptualizes psychological suffering as primarily a function of attempts to avoid unwanted private experiences (experiential avoidance) and /or contingent reduction in personally-meaningful pursuits. ACT aims to reduce experiential avoidance (in the service of increasing values-consistent behavior) by fostering psychological flexibility – “the ability to contact the present moment more fully as a conscious human being, and to change or persist in behavior when doing so serves valued ends”. Within ACT, psychological flexibility is conceptualized as a product of six distinct but interrelated sub-processes: acceptance; diffusion; self as context; present moment awareness; values, committed action. Consistent with ACT theory, psychological flexibility has been found to mediate important therapeutic outcomes, with higher levels of psychological flexibility being associated with lower levels of psychological distress and improved quality of life. Several studies had found that individuals with social anxiety disorder had lower level of flexibility and more experiential avoidance. It seems that interventions for increasing psychological flexibility may resulted in reducing social avoidance and improve in social anxiety signs. Thus, the purpose of this study was to investigate the effect of Acceptance and Commitment Therapy (ACT) on social anxiety of female high school students in Kashan city.

Methods: This quasi-experimental research was conducted with pre-posttest design with control groups. The population consisted of all female students with a diagnosis of social anxiety who received counseling from the psychological services centers in schools, Convenience sampling was used to recruit 30 students with social anxiety Disorder. The participants were randomly divided to an experimental and control group. All patients were assessed by Jerabek social anxiety scale at pre and posttest. The experimental group received 8 sessions of Acceptance and Commitment Therapy (ACT).

Results: Analysis of covariance at posttest stage, showed a significant improvement in the variable in the experimental group ($p < 0.05$).

Conclusion: According to the findings Acceptance and Commitment Therapy (ACT) is an effective method for reducing signs of social anxiety in female high school students with social anxiety disorder.

Keywords: Acceptance and Commitment Therapy (ACT), social anxiety disorder, female students.

بررسی اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر شهر کاشان

*اعظم گلستانی فرد^۱، صدیقه رضایی دهنوی^۲

توضیحات نویسندگان

۱. کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، اصفهان، ایران؛
 ۲. دکتر، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد و دانشگاه پیام نور.
 *آدرس نویسنده مسئول: گروه روان‌شناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، اصفهان، ایران.
 اربابانامه: agolestani1000@gmail.com

تاریخ دریافت: ۲۷ دی ۱۳۹۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۶ خرداد ۱۳۹۶

چکیده

هدف: اختلال اضطراب اجتماعی براساس ترس شدید و پایدار از عملکرد یا موقعیت‌های اجتماعی تشخیص داده می‌شود (انجمن روان‌پزشکی آمریکا، ۲۰۱۳). تحقیقات نشان داده است این اختلال شایع، پیچیده و ناتوان‌کننده بوده و در صورت درمان‌نشده تداوم می‌یابد. نوجوانان با اختلال اضطراب اجتماعی در عملکرد تحصیلی و سلامت روان آسیب می‌بینند. پیامدهای منفی این اختلال در نوجوانان در مقایسه با کودکان و بزرگسالان بیشتر و شایع‌تر است؛ به طوری که تعداد زیادی از روان‌درمانی‌ها برای درک و درمان این اختلال با توجه به شیوع و آسیب مربوط به آن و اختلال‌های روانی شدید دیگر، به وجود آمده است. درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد از درمان‌های موج سوم شناختی-رفتاری و بر بافت و عملکرد روان‌شناختی پدیده‌ها مبتنی بر کارهای تجربی در زمینه تأثیر زبان بر رفتار است که قسمتی از نظریه چهارچوب ارتباطی را تشکیل می‌دهد. هدف از پژوهش حاضر بررسی اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهرستان کاشان است.

روش بررسی: این پژوهش از نوع شبه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون پس‌آزمون بود. جامعه آماری را دانش‌آموزانی تشکیل دادند که به علت اختلال اضطراب اجتماعی در مدارس شهر کاشان به مراکز مشاور مدرسه مراجعه کردند. از بین آن‌ها تعداد ۳۰ دانش‌آموز مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و به طور تصادفی در گروه‌های آزمایش و کنترل تقسیم شدند. آزمودنی‌ها در هر گروه قبل از مداخله و در پایان مداخله با پرسشنامه اضطراب اجتماعی جرابک تحت آزمون قرار گرفتند. هشت جلسه درمان به صورت گروهی بر گروه آزمایش انجام شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل کواریانس در مرحله پس‌آزمون، بهبودی معناداری را در نمرات اضطراب اجتماعی گروه آزمایش نشان داد ($p < 0.001$).

نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های این پژوهش، درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد برای کاهش اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر با اختلال اضطراب اجتماعی مقطع دبیرستان پیشنهاد می‌شود.

کلیدواژه‌ها: درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد، اختلال اضطراب اجتماعی، دانش‌آموزان دختر.

براساس تعریف سازمان جهانی بهداشت^۱، نوجوانی^۲ به گروه سنی ۱۰ تا ۱۹ سال گفته می‌شود که از دوران بسیار مهم و ارزشمند در زندگی هر فرد است؛ زیرا نوجوانی سرآغاز تحول‌ها و دگرگونی‌های جسمی و روانی و اجتماعی بوده و نیز دوره‌ای بحرانی است که در آن بلوغ اتفاق می‌افتد (۱). دوره نوجوانی، دوره رشد و تکامل محسوب شده و با تغییرات شگرف فیزیکی و روان‌شناختی همراه است. همچنین به‌عنوان دوره بحران و بروز تنش و استرس از آن یاد شده است؛ بنابراین سلامت روانی در این دوران می‌تواند نقش بسیار مهمی را در کارآمدی و تحرک جامعه ایفا کند (۲). به‌نظر می‌رسد مشکلات دختران در ابعاد بهداشتی و روانی و اجتماعی به‌دلایل تفاوت‌های فیزیولوژیک و نقش‌های جنسیتی و انتظارات حاکم بر جوامع بیش از پسران است. نتایج پژوهش‌ها بیان می‌کند کاهش عزت‌نفس در نوجوانان دختر بیش از نوجوانان پسر رخ می‌دهد. همچنین زنان بیش از مردان از اختلال‌هایی همچون اضطراب رنج می‌برند (۳،۴).

اختلال اضطراب اجتماعی^۳ به‌عنوان سومین اختلال روان‌پزشکی شایع پس از افسردگی شدید و سوء‌مصرف الکل، تأثیرات منفی شدیدی بر حوزه سلامت روانی و فردی و اجتماعی مبتلایان دارد. اختلال اضطراب اجتماعی عبارتست از ترس شدید و دائمی از موقعیت‌هایی که در آن‌ها فرد در جمع دیگران قرار گرفته یا باید جلوی آن‌ها کاری انجام دهد (مثلاً سخنرانی کند). افراد مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی از هرگونه موقعیت اجتماعی که به‌نظر آن‌ها ممکن است در آن رفتاری خجالت‌آور داشته باشند یا هرگونه وضعیتی که فکر می‌کنند در آن تحت ارزیابی منفی دیگران قرار می‌گیرند، ترسیده و سعی می‌کنند از آن‌ها دور باشند (۵).

کاهش مسئولیت‌پذیری و غیبت از کار و کیفیت زندگی ضعیف از تبعات اقتصادی-اجتماعی این اختلال است. نوجوانان مبتلا به اضطراب اجتماعی به‌طور کلی مرادفات اجتماعی ضعیف و توانایی سازگاری کمتری درمقایسه با همسالان خود داشته و در مواجهه با انتظارهای دوران بزرگسالی با مشکلات بیشتری روبه‌رو می‌شوند. آن‌ها می‌کوشند از موقعیت‌های ایجادکننده احساس اضطراب، اجتناب ورزند و درنهایت فرصت‌ها را برای بهزیستی روان‌شناختی یا عمل‌کردن طبق تمایلاتشان از دست می‌دهند (۶).

اضطراب در موقعیت‌های اجتماعی وقتی ظاهر می‌شود که فرد تحت ارزیابی دیگران قرار گرفته و از ارزیابی مطلوب آن‌ها مطمئن نیست. زمانی که فرد باور دارد ادراک دیگران درباره او متفاوت از درک خودش است، دچار اضطراب اجتماعی می‌شود (۷). اختلال اضطراب اجتماعی همبندی زیادی با سایر اختلال‌های اضطرابی و خلقی دارد؛ به‌طوری‌که تحقیقات نشان داده است ۸۱ درصد از افراد مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی، دارای اختلال دیگری نیز هستند.

افسردگی از اختلالات روانی بسیار رایج بوده که همبندی زیادی با اختلال اضطراب اجتماعی در میان نوجوانان دارد (۸).

برای درمان اضطراب از رویکردهای متعدد روان‌درمانی همچون روان‌کاوی، رفتاردرمانی، شناخت‌درمانی و... استفاده شده است؛ اما از بین همه رویکردها درمان‌های شناختی و رفتاری^۴ بیشتر مدنظر بوده است؛ به‌طوری‌که مطالعات اثربخشی این‌ها را درمقایسه با سایر رویکردها بیشتر نشان می‌دهند (۹). مداخلات مبتنی بر CBT تاکنون فوایدی در درمان اختلال‌های اضطرابی داشتند و درمقایسه با سایر مداخلات، شواهد علمی بیشتری در تأیید آن‌ها وجود دارد؛ اما بررسی نظام‌مند آن‌ها نشان‌دهنده که این اثربخشی خفیف است. همه درمانگران شاهد تعداد بسیاری از مراجعان بودند که باوجود داشتن انگیزه زیاد و تلاش فراوان برای رسیدن به بهبودی، نتوانستند بر اضطراب و سایر افکار و احساس‌های مزاحم فائق آمده و به‌موفقیت لازم دسترسی پیدا کنند. از همه مهم‌تر آنکه در مواقع بسیاری با مراجعانی برخورد داشته‌ایم که باوجود موفقیت در درمان، بعد از چندماه انگیزه خود را از دست داده و احساس کردند که در طولانی‌مدت تغییرهای بارزی در احساس آن‌ها درباره زندگی‌شان ایجاد نشده است. ازطرفی انتقادی که به این رویکردها وارد شده، این است که فقط به مشاهده مستقیم موقعیت و نشانه‌ها می‌پردازد (۱۰).

بنابراین نیاز به روش درمانی است که به‌جهت تأثیر و تداوم بیشتر، به‌جای تغییر شکل و فراوانی یا حساسیت موقعیتی شناختارها و هیجان‌ها، کارکردشان را نیز هدف قرار می‌دهد. یکی از درمان‌های موج سوم که از گسترش درمان شناختی‌رفتاری شکل گرفته، درمان مبتنی بر تعهد و پذیرش (ACT)^۵ است. این درمان به فرد کمک می‌کند تا آنچه خارج از کنترل شخصی او بوده، بپذیرد و به عملی متعهد شود که زندگی را غنی می‌سازد. درواقع هدف ACT کمک به مراجع است برای ایجاد زندگی غنی و کامل و معنادار، درعین پذیرش رنجی که به‌ناچار با خود دارد. همچنین درمان مبتنی بر تعهد و پذیرش به‌دنبال این است که کارکردهای بالقوه افکار و احساس‌های ناخواسته را تغییر دهد و این کار را با اصلاح زمینه‌های روان‌شناختی انجام می‌دهد که آن‌ها در آن تجربه می‌شوند. ACT شش فرایند مرکزی دارد که منجر به انعطاف‌پذیری روان‌شناختی می‌شوند. این شش فرایند عبارتست از: پذیرش^۶، گسلش^۷، خود به‌عنوان زمینه^۸، ارتباط با زمان حال^۹، ارزش‌ها^{۱۰} و عمل متعهد^{۱۱} (۱۱).

پژوهش‌های اخیر که بر اساس درمان مبتنی بر تعهد و پذیرش صورت گرفته، بیان کردند این درمان می‌تواند به‌عنوان درمانی مناسب برای حیطه‌های مختلفی همچون سوگ نابهنجار (۱۲)، افسردگی (۱۳)، سرطان سینه (۱۴) و بیماران مقاوم به درمان (۱۵) استفاده شود؛ اما تحقیقات محدودی اثربخشی این اختلال را درحیطه دانش‌آموزان مبتلا به اضطراب اجتماعی بررسی کرده است. مولوی و همکاران

7 Diffusion

8 Self as a context

9 Contact with present moment

10 Values

11 Committed action

1 World Health Organization

2 Adolescence

3 Social anxiety disorder

4 Cognitive Behavioral Therapy (CBT)

5 Acceptance and commitment therapy

6 Acceptance

اثربخشی این رویکرد را بر کاهش اضطراب و افسردگی دانش‌آموزان مبتلا به ترس اجتماعی مطالعه کردند. نتایج نشان داد درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد برای دانش‌آموزان دارای ترس اجتماعی توانایی کاربرد داشته و می‌تواند به‌عنوان مداخله روان‌شناختی در کنار سایر مداخلات به‌کار گرفته شود (۱۶). نتایج ده پژوهش روی مشکلات نوجوانان، مشخص کرد درمان مبتنی بر تعهد و پذیرش با مشکلات شایع این دوران سازگاری‌هایی رایج داشته و می‌توان به‌صورت بالقوه در نیازسنجی‌های نوجوانان استفاده شود (به نقل از ۱۷).

با توجه به اینکه این اختلال فراگیر و ناتوان‌کننده، در سنین اوج استقلال‌طلبی فرد بروز کرده و بهبود خودبه‌خودی آن بسیار اندک است، تأکید بر درمان آن به‌منظور کاهش مشکلات بین‌فردی و ارتباطی اهمیت زیادی دارد. همچنین با در نظر گرفتن تعداد روزافزون دانش‌آموزان که معمولاً بیشتر از دیگران با فعالیت‌های اجتماعی از قبیل سخنرانی در جمع، فعالیت در حضور دیگران و ... سروکار دارند، به‌کاربردن شیوه‌های درمانی کارآمد متناسب با سطح شناخت و وضعیت فکری دانش‌آموزان مفید به‌نظر می‌رسد. همین‌طور با توجه به پیشینه تحقیقات گذشته، مبنی بر اهمیت درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد، هدف از این پژوهش بررسی اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر با اختلال اضطراب اجتماعی مقطع دبیرستان شهرستان کاشان است.

۲ روش بررسی

با توجه به تضاد نبودن گمارش آزمودنی‌ها طرح پژوهش حاضر، شبه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه کنترل بود. جامعه آماری را تمامی دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهرستان کاشان تشکیل دادند که به‌علت داشتن مشکل اضطراب اجتماعی به مراکز مشاوره مدارس ارجاع داده شده بودند. از بین مراجعه‌کنندگان به این مراکز ۳۰ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان به‌شیوه هدفمند انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شامل تشخیص اختلال اضطراب اجتماعی مطابق با ملاک‌های تشخیصی در DSM-5 و نداشتن اختلال سایکوتیک براساس مصاحبه‌ای بالینی و رضایت‌داشتن به شرکت در جلسات بود. در مرحله بعد، دانش‌آموزان به‌صورت تصادفی به دو گروه داده‌های جمعیت‌شناختی و توصیفی (میانگین، انحراف معیار) متغیرهای پژوهش در جداول زیر ارائه شده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد اضطراب اجتماعی دو گروه آزمایش و کنترل قبل و بعد از مداخله

گروه	پیش‌آزمون		پس‌آزمون	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
آزمایش	۶۷/۹۷	۱۲/۲۲	۵۲/۶۱	۱۱/۷۰
کنترل	۶۸/۲۲	۲۰/۵۳	۷۱/۰۳	۱۷/۱۰

بر طبق یافته‌های جدول ۱، میانگین اضطراب اجتماعی در گروه آزمایش در پس‌آزمون در مقایسه با پیش‌آزمون کاهش معناداری داشته است؛ ولی در گروه کنترل تغییر درخورتوجهی مشاهده نمی‌شود. برای

آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) تقسیم شدند که در نهایت گروه آزمایش ۱۳ نفر و گروه کنترل ۱۱ نفر تا پایان پژوهش شرکت کردند. میزان اضطراب اجتماعی در مرحله پیش‌آزمون در دو گروه سنجیده شد. گروه آزمایش تعداد هشت جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت مداخله مبتنی بر پذیرش و تعهد قرار گرفت. برای گروه لیست انتظار کارگاه آموزشی دوساعته برگزار و در آن اطلاعات اولیه‌ای راجع به اضطراب اجتماعی ارائه شد؛ اما هیچ راهبردی بیان نمی‌شد. پس از اتمام جلسات مداخله، مجدداً میزان اضطراب اجتماعی در مرحله پس‌آزمون در دو گروه تحت سنجش قرار گرفت. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه اضطراب اجتماعی جرابک^۱ (JSAS) استفاده شد. این پرسشنامه را در سال ۱۹۹۶ جرابک به‌منظور سنجش اضطراب اجتماعی برای سن بیشتر از ۱۰ سالگی ساخت. سام دلیری این پرسشنامه را در سال ۱۳۸۱ در ایران روی گروه ۴۷۷ نفری از دانش‌آموزان اجرا کرده و روایی و پایایی آن مطلوب گزارش شد (۱۸). پرسشنامه دارای ۲۵ سؤال پنج‌گزینه‌ای با گزینه‌های همیشه، تقریباً همیشه، اغلب اوقات، به‌ندرت، تقریباً هیچ‌وقت است. پایایی این آزمون با روش آلفای کرونباخ همسانی درونی پرسشنامه ۷۶ درصد بیان شده است. روایی آزمون با استفاده از روش تحلیل عاملی، پنج عامل شامل ترس از بیگانگان، ترس از ارزیابی توسط دیگران، ترس از صحبت کردن در جمع، ترس از انزوای اجتماعی و ترس از آشکار شدن علائم اضطراب را استخراج کرده که این پنج عامل ۴۷/۲۳ درصد واریانس کل تست را تبیین می‌کنند (۱۸). از همه شرکت‌کنندگان رضایت‌نامه دال بر رضایت آن‌ها در پژوهش گرفته شد و گروه کنترل در لیست انتظار قرار گرفتند تا بعد از اتمام پژوهش، درمان آزمایش شده را دریافت کنند. برای بررسی داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی در سطح میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی آنالیز کواریانس استفاده شد.

۳ یافته‌ها

نمونه پژوهش شامل ۱۳ نفر با میانگین سنی (۰/۷۷) ± ۱۷/۳۲ در گروه آزمایش و گروه کنترل شامل ۱۱ نفر با میانگین سنی (۰/۶۵) ± ۱۶/۸۲ در پایه‌های دوم و سوم مقطع دبیرستان شهرستان کاشان بود.

بررسی معناداری اختلاف میانگین نمره اضطراب اجتماعی در پس‌آزمون بین دو گروه از آزمون آنالیز کواریانس باهدف حذف اثر پیش‌آزمون استفاده شد.

جدول ۲. نتایج تحلیل کواریانس تأثیر مداخله بر اضطراب اجتماعی

متغیرها	مقدار F	مقدار P	میزان تاثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۳۲/۱۶	<۰/۰۰۱	۰/۶۲	۰/۹۹
عضوشدن گروهی	۲۳/۰۸	<۰/۰۰۱	۰/۵۴	۰/۹۹

آزاردهنده بیشتر آشنا شدند (۵). به عبارتی دانش‌آموزان متوجه شدند که قبل از رفتارهای اجتنابی، یکسری افکار و احساسات آزاردهنده به سراغشان می‌آید که از آن‌ها خواسته شد در موقعیت‌های اضطرابی اجازه ورود و ماندن افکار و احساسات را بدهند ولی عمل اجتنابی را انجام ندهند. این درمان فراوانی و محتوای افکار و اضطراب را به‌طور مستقیم هدف قرار نمی‌دهد؛ اما کاهش اضطراب در موقعیت‌های اجتماعی در نتیجه استفاده از تکنیک‌های پذیرش و گسلش حاصل می‌شود. با انجام تکالیف ذهن‌آگاهی و مفهوم‌بودن در لحظه و حضور در انجام تکالیف به دانش‌آموزان آموزش داده شد تا با افزایش تمایل دانش‌آموزان به تجربه رویدادهای درونی همان‌طورکه هست، از انجام رفتارهای اجتماعی اضطراب‌زا اجتناب نکنند و افکار آزاردهنده و اضطراب را فقط به‌عنوان فکر و احساس تجربه کنند (۱۱).

درواقع رویارویی فعال و مؤثر با افکار و احساسات، پرهیز از اجتناب، تغییر نگاه درباره خود و داستانی که در آن فرد به‌خود نقش قربانی را تحمیل کرده است، بازنگری در ارزش‌ها و اهداف زندگی و درنهایت تعهد به هدفی اجتماعی‌تر را می‌توان جزو عوامل اصلی مؤثر در این روش درمانی دانست (۱۱). به‌عبارت‌دیگر فرایندهای مرکزی ACT آزمودنی‌ها آموزش داد چگونه عقیده بازدارنده فکر را رها کنند، از افکار مزاحم گسیخته شوند، به‌جای خود مفهوم‌سازی شده، خود مشاهده‌گر را تقویت کنند، رویدادهای درونی را به‌جای کنترل بپذیرند، ارزش‌هایش را تصریح کنند و به آن‌ها بپردازند (۱۴). از محدودیت‌های این پژوهش انجام پژوهش صرفاً بر دختران مقطع دبیرستان بود که تعمیم نتایج را با محدودیت روبه‌رو می‌سازد. توصیه می‌شود در تحقیقات آتی، این درمان در گروه‌های بزرگ‌تر و نیز با روش‌های دیگر درمانی مقایسه و در دوره پیگیری، تداوم اثر درمانی آن بررسی شود. همچنین بررسی اثر درمانی این روش بر اختلال‌های روانی دیگر، می‌تواند در زمینه روان‌درمانی اختلال‌ها مفید باشد.

۵ نتیجه‌گیری

براساس نتایج این پژوهش توصیه می‌شود که از روش درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد جهت کاهش اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دبیرستان باهدف بهبود عملکرد دانش‌آموزان در زمینه‌های مختلف اجتماعی، تحصیلی، خانوادگی و ... استفاده شود.

نتایج تحلیل کواریانس در جدول ۲ نشان می‌دهد پس از حذف اثر پیش‌آزمون، تفاوت دو گروه در پس‌آزمون معنادار است ($p < 0/001$)؛ بنابراین فرضیه پژوهش مبنی بر تأثیر داشتن درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر میزان اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهر کاشان، تأیید می‌شود ($p < 0/001$)، میزان تأثیر: ۰/۵۴، توان آماری: ۰/۹۹. براساس نتایج به‌دست‌آمده ۵۴ درصد تفاوت‌های دو گروه ناشی از تأثیر مداخله در گروه آزمایش است. توان آماری بیشتر در این داده‌ها، نشان از کفایت حجم نمونه دارد (جدول ۲).

۴ بحث

پژوهش حاضر باهدف بررسی اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر بااختلال اضطراب اجتماعی مقطع دبیرستان انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر میزان اضطراب اجتماعی دانش‌آموزان دختر دبیرستان‌های شهر کاشان تأثیر داشته است.

در پژوهشی بلاک که به‌صورت کارگاه‌های آموزشی کوتاه‌مدت براساس رویکرد مبتنی بر پذیرش و تعهد بر دانش‌آموزان دارای اختلال اضطراب اجتماعی بود، یافته‌ها نشان داد این روش درمانی باعث کاهش اضطراب و اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی و افزایش تمایل به شرکت در فعالیت‌هایی شده که قبلاً می‌ترسیدند (۱۹). همچنین مطالعه‌ای توسط عثمان، ویلسون، استوراسلی و همکاران باهدف بررسی اثربخشی گروه‌درمانی مبتنی بر پذیرش و تعهد روی دانش‌آموزان مبتلا به اختلال اضطراب اجتماعی انجام شد. آن‌ها دریافتند که می‌توان با استفاده از این رویکرد تمایل به داشتن احساسات ناخوشایند و در نتیجه شرکت در رفتارهای اجتماعی را که مطابق با ارزش‌های فرد بوده ولی او تاکنون از آن‌ها اجتناب کرده، افزایش داد (۲۰) که این نتایج همسو با یافته‌های پژوهش حاضر است.

در پژوهش ایوانوا، لیندر، لی و همکاران، مشخص شد می‌توان از رویکرد مبتنی بر پذیرش و تعهد به‌عنوان روش درمانی مؤثر در جهت کاهش نشانه‌های اختلال اضطراب اجتماعی و افزایش عملکرد فرد در روابط اجتماعی در دانش‌آموزان استفاده کرد (۵) که نتایج این پژوهش نیز همسو با یافته‌های پژوهش حاضر است.

درواقع در این روش درمانی به دانش‌آموزان آموخته می‌شود که به‌جای اجتناب فکری و عملی از افکار و موقعیت‌های اضطراب‌زای اجتماعی، با افزایش پذیرش روانی و ذهنی درقبال تجارب درونی مانند افکار و احساساتی که در حضور و صحبت در جمع به آن‌ها دارند و همچنین با ایجاد اهداف اجتماعی‌تر و تعهد به آن‌ها، با این اختلال خود مقابله کنند. با استفاده از تکنیک‌های پذیرش و گسلش که شامل استعاره‌ها و تمرین‌ها بود، دانش‌آموزان با افکار و احساسات

References

1. Amirian K, Shafiei AM. Effective of education and life skills approach to publishing information on the prevention of addiction in the first year of high school students. *Social and Behavioral Sciences*. 2011; 30: 1043-47. [[Link](#)]
2. Sadeghian E, Kosha MM, Gorji S. The study of mental health status in high school female students in hamadan city. *Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences*. 2010 Jan 1;17(3):39-45. [[Link](#)]
3. Bardeen JR, Stevens EN. Sex differences in the indirect effects of cognitive processes on anxiety through emotion regulation difficulties. *Personality and individual differences*. 2015 Jul 1;81:180-7. [[Link](#)]
4. Mustafa S, Melonashi E, Shkempi F, Besimi K, Fanaj N. Anxiety and self-esteem among university students: comparison between Albania and Kosovo. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2015 Oct 9;205:189-94.. [[Link](#)]
5. Ivanova E, Lindner P, Ly KH, Dahlin M, Vernmark K, Andersson G, Carlbring P. Guided and unguided acceptance and commitment therapy for social anxiety disorder and/or panic disorder provided via the Internet and a smartphone application: a randomized controlled trial. *Journal of anxiety disorders*. 2016 Dec 1;44:27-35. [[Link](#)]
6. Bögels SM, Alden L, Beidel DC, Clark LA, Pine DS, Stein MB, Voncken M. Social anxiety disorder: questions and answers for the DSM-V. *Depression and anxiety*. 2010 Feb;27(2):168-89. [[Link](#)]
7. Ahmad ZR, Bano N, Ahmad R, Khanam SJ. Social anxiety in adolescents: Does self-esteem matter. *Asian Journal of Social Sciences and Humanities*. 2013 May;2(2):91-8. [[Link](#)]
8. Väänänen JM, Isomaa R, Kaltiala-Heino R, Fröjd S, Helminen M, Marttunen M. Decrease in self-esteem mediates the association between symptoms of social phobia and depression in middle adolescence in a sex-specific manner: a 2-year follow-up of a prospective population cohort study. *BMC psychiatry*. 2014 Dec;14(1):14-79. [[Link](#)]
9. Forghani Torfi O, Javanbakht M, Bayazi M, Sahebi A, Vahidi S, Dorudgar KH. The Effectiveness of group cognitive-behavioral training and reality therapy (based on choice theory) on self-esteem of students. *Journal of Mental Health*. 2013; 14(54): 172-180. [[Link](#)]
10. Hamilton KE, Wershler JL, Macrodimitris SD, Backs-Dermott BJ, Ching LE, Mothersill KJ. Exploring the effectiveness of a mixed-diagnosis group cognitive behavioral therapy intervention across diverse populations. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2012 Aug 1;19(3):472-82. [[Link](#)]
11. Izadi R, Abedi MR. Alleviation of obsessive symptoms in treatment-resistant obsessive-compulsive disorder using acceptance and commitment-based therapy. *KAUMS Journal (FEYZ)*. 2013 Jun 15;17(3):275-86. [[Link](#)]
12. Behrouz B. The effectiveness of group-based acceptance and commitment therapy on post-traumatic stress disorder, coping styles, and self-efficacy in girls with abnormal grief. *J Clin Psychol*. 2016; 7(28): 81-91. [Persian][[Link](#)]
13. Walser RD, Garvert DW, Karlin BE, Trockel M, Ryu DM, Taylor CB. Effectiveness of acceptance and commitment therapy in treating depression and suicidal ideation in veterans. *Behaviour research and therapy*. 2015 Nov 1;74:25-31. [[Link](#)]
14. Hulbert-Williams NJ, Storey L, Wilson KG. Psychological interventions for patients with cancer: psychological flexibility and the potential utility of Acceptance and Commitment Therapy. *European journal of cancer care*. 2015 Jan;24(1):15-27. [[Link](#)]
15. Gloster AT, Gerlach AL, Hamm A, Höfler M, Alpers GW, Kircher T, Ströhle A, Lang T, Wittchen HU, Deckert J, Reif A. 5HTT is associated with the phenotype psychological flexibility: results from a randomized clinical trial. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*. 2015 Aug 1;265(5):399-406. [[Link](#)]
16. Molavi P, Mikaeeli N, Rahimi N and Mehri S. Acceptance and commitment therapy based on reducing anxiety and depression in students with social phobia. *Ardabil University of Medical Sciences*, 2014; 14(4): 412-424. [[Link](#)]
17. Halliburton AE, Cooper LD. Applications and adaptations of Acceptance and Commitment Therapy (ACT) for adolescents. *Journal of Contextual Behavioral Science*. 2015 Jan 1;4(1):1-1. [[Link](#)]
18. Eslami N, Khayer M and Hashemi L. The relationship between perfectionism and social anxiety due

to the mediating role of self-esteem among high school students in Shiraz. *Journal of Teaching and Evaluation (science education)*. 2013; 23:105-10. [Persian][[Link](#)]

19. Block J. Acceptance or change of private experiences: A comparative analysis in college students with public speaking anxiety (Doctoral dissertation, University at Albany, State University of New York). 2002; 63(9-B), 4361. [[Link](#)]
20. Ossman WA, Wilson KG, Storaasli RD, McNeill JR. A preliminary investigation of the use of acceptance and commitment therapy in group treatment for social phobia. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*. 2006;6(3):397-416. [[Link](#)]